

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

**МУЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА
СИСТЕМОЮ М.МОНТЕССОРИ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 11-471 групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Спеціалізація: логопедія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Андрейчук Юлія Сергіївна
Керівник к.пед.н., доцентка Владимирова А.Л.
Рецензент к.пед.н., доцентка Щедролосєва К.О.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ	Сутність і специфіка музичного розвитку дітей	
1	дошкільного віку за системою М.Монтессорі.....	6
	1.1. Монтессорі-педагогіка як важливий складник розвитку дітей дошкільного віку.....	6
	1.2. Вихідні позиції музичного розвитку дошкільників за системою Марії Монтессорі....	11
РОЗДІЛ	Методика музичного розвитку дітей дошкільного	
2	віку з елементами системи М.Монтессорі.....	17
	2.1. Метод Марії Монтессорі як основний принцип спонукання дітей дошкільного віку до самонавчання і саморозвитку.....	17
	2.2. Методика введення музичних вправ за системою Марії Монтессорі в освітній процес закладів дошкільної освіти.....	19
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27
ДОДАТКИ	29
	Додаток А Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	29

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна дошкільна освіта акцентує увагу на розвиток нових якостей особистості, вміння вчитися і бути готовою до самозміни та саморозвитку протягом усього життя. Одним із пріоритетних цільових орієнтирів стає пошук нових форм і методів роботи з дітьми, які засновані на грі й дитячому експериментуванні в різних видах дитячої діяльності.

Кожна країна має свої національні педагогічні школи (З.Кодая, Е.Ж.-Далькроза, К.Орфа, Ш.Судзуки, К.Орфа та ін.), що розвивають і зберігають традиції як загальної так і музичної освіти. Історія музичної педагогіки має багатий арсенал прийомів і методів навчання, що забезпечують передачу від одного покоління до іншого досвіду музичної культури й художньої майстерності.

Поряд із традиційним педагогічним підходом у змісті, формах і методах виховання дітей дошкільного віку все більшу роль набувають альтернативні технології навчання, однією із яких виступає педагогічна система Марії Монтесорі (1870 – 1952), – італійської педагогині й лікарки, яка реалізувала ідеї вільного виховання й раннього розвитку і дошкільників, і школярів. Школа виховання М. Монтесорі заснована як на власних спостереженнях за дітьми, так і гуманістичних ідеях Ж.-Ж.Руссо, Й.-Г.Песталоцці, Ф.Фребеля, які також визнавали значущість вродженого потенціалу дитини, а також її здатності розвиватися в умовах свободи й любові.

Провідною ідеєю школи М.Монтесорі виступає необхідність створення педагогом предметно-просторового середовища, в якому діти дошкільного віку можуть розкривати свій внутрішній потенціал у процесі вільної самостійної діяльності за власним темпом. Колектив дітей і педагогів працюють під девізом: «Допоможи мені це зробити самому».

Теоретичне осмислення питань дитиноцентризму в своїх роботах здійснили К. Ушинський, В.Сухомлинський, Л.Виготський, Д.Ельконін та ін.

На сучасному етапі система М.Монтессорі відображена у дослідженнях І.Дичківської, І.Кардаш, Т.Поніманської, С.Якименко, Г.Міленіної, О.Сторонської, Т. Войтко та ін.

Музичний компонент в системі М.Монтессорі, на наш погляд, досліджено не достатньо, тому що він не відокремлювався й відбувався в контексті сенсорного розвитку дитини. На сучасному етапі в закладах дошкільної освіти в практиці роботи музичних керівників і вихователів накопичився музичний досвід на основі педагогіки М.Монтессорі, який потребує вивчення.

Актуальність зазначеної проблеми привернула нашу увагу, що й зумовило вибір теми бакалаврської роботи: **«Музичний розвиток дітей дошкільного віку за системою М.Монтессорі».**

Мета бакалаврської роботи полягає в теоретичному й практичному обґрунтуванні сутності та специфіки музичного розвитку дітей дошкільного віку на засадах педагогіки М.Монтессорі.

Відповідно до мети дослідження поставлено наступні завдання:

1. Вивчити музично-педагогічну літературу з теми дослідження та розкрити сутність і специфіку Монтессорі-педагогіки як важливого складника розвитку дітей дошкільного віку.
2. Визначити вихідні позиції музичного розвитку дошкільників за системою Марії Монтессорі.
3. Обґрунтувати Метод Марії Монтессорі як основний принцип спонукання дітей дошкільного віку до самонавчання і саморозвитку.
4. Розглянути методику введення музичних вправ за системою Марії Монтессорі в освітній процес закладів дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – процес музичного розвитку дітей дошкільного віку за системою М.Монтессорі.

Предмет дослідження – музичне виховання дошкільників з елементами системи Марії Монтессорі у відповідності до завдань сучасної української дошкільної освіти.

Методи дослідження:

- аналіз науково-теоретичної, програмно-методичної літератури за темою дослідження;
- спостереження за роботою педагогів дошкільних установ з питань музичного виховання дошкільників з елементами системи Марії Монтессорі;
- бесіда з музичними керівниками, вихователями;
- порівняння систем дошкільної освіти (національних, ближнього і дальнього зарубіжжя).

Експериментальна база дослідження. Експеримент за темою дослідження проходив на базі виробничої педагогічної практики Комунального закладу Чаплинського району Херсонської області Чаплинський дитячий дошкільний заклад №3 «Струмочок».

Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету

Структура бакалаврської роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

Сутність і специфіка музичного розвитку дітей дошкільного віку за системою М.Монтессорі

1.1. Монтессорі-педагогіка як важливий складник розвитку дітей дошкільного віку

Монтессорі-педагогіка – це наукова освітня система виховання й навчання дітей у віці до 12 років, розроблена педагогом, лікарем, психологом, Марією Монтессорі (1870-1952). На сучасному етапі існує міжнародна система підготовки педагогів, що працюють із дітьми різних вікових категорій (від 0 до 3, від 3 до 6, від 6 до 12 років) у рамках наукової педагогіки Монтессорі [7].

Музичний розвиток – це природний процес формування активної музичної діяльності дитини.

І.Кардаш, констатує, що «М. Монтессорі вірила у безмежні можливості дитини, яка «вступає до світу, щоб відновити людство», вважала, що дитина володіє унікальною здатністю до самобудівництва. Аналізуючи цей феномен, вона дійшла висновку, що ще до народження дитина має в собі духовний зародок — модель власного психічного розвитку, який, будучи вродженою її психічною сутністю, виявляє себе лише у процесі розвитку» [13].

Марія Монтессорі відома своїми передовими поглядами в усьому світі. Марія Монтессорі народилася в італійському містечку К'яравалле в забезпеченій родині. Батьки надали донці гарну освіту. Вона закінчила гімназію, медичний факультет Римського університету і в 26 років стала першою в Італії жінкою-лікарем. Незабаром доктор М.Монтессорі стала працювати асистенткою професора в університетській психіатричній клініці, що в подальшому надало їй змогу займатися проблемами лікування дітей з обмеженими розумовими можливостями.

М. Монтессорі багато читає, знайомиться із працями психологів і під впливом їх ідей розробляє власний метод розвитку органів почуттів у розумово відсталих дітей і в 1900 році очолює перший навчальний заклад у Європі для дітей з відхиленнями в розвитку.

Для дітей, що погано говорили, М.Монтессорі розробляє спеціальні вправи для дрібної моторики пальців і це призводить до стимуляції мовленнєвих центрів у корі головного мозку. Пишуться спеціальні посібники й ігри, за допомогою яких учні цієї незвичайної школи могли вивчати навколишній світ на підставі власного сенсорного досвіду.

«Намагаючись розвивати навчання і виховання з наукових позицій, М. поклала в основу своїх пед. Пошуків фундаментальні принципи експериментальних наук, а дошкільні заклади оцінювала як лабораторію для вивчення психічного життя дитини. На її переконання, педагог у дошкільному закладі – це спостерігач-експериментатор, який має ретельно розпланувати навч. та ігрову ситуації, дидактичний матеріал, а також максимально точно оцінити отримані результати» [5, с. 522].

За допомогою авторської методики М.Монтессорі, з'ясувалося, що розумово відсталі діти навчилися читати, писати й спілкуватися із однолітками.

В 1904 М.Монтессорі очолює кафедру антропології в Римському університеті й займається антропологічними дослідженнями в області педагогіки. Вона розробляє власну методику навчання дітей читати й писати. Принципове новаторство якої полягає в первинності саме писання, а не читання.

У січні 1907 у Сан-Лоренцо відкрився перший «Будинок дитини» («Casa dei Bambini»), виховання в якому було засновано на принципах М.Монтессорі, девізом якого стає вислів: «Допоможи мені це зробити самому».

В цій школі Марія Монтессорі застосувала на практиці результати своїх спостережень і досвіду. Експеримент виявився успішним. Із того часу досвід доктора М.Монтессорі переходить за межі Італії. Її методика цікавить вчителів-практиків Голландії, Англії, Іспанії, Швеції та інших країн. За короткий час була заснована Міжнародна Монтессорі Асоціація АМІ (Association Montessori International) в Амстердамі (Нідерланди). З 1960 року в місті Гринвіч (США) починає працювати Американське Монтессорі Суспільство – AMS (American Montessori Society).

На даному етапі Монтессор-педагогіка широко поширена в багатьох країнах. У світі налічується кілька тисяч шкіл Монтессорі, тільки в Голландії їх більш 200-х. У США, Європі, Азії працюють спеціальні фабрики, що випускають її дидактичні матеріали.

Відомо, що одна з Монтессорі шкіл в Індії «Сіті-Монтессорі» в 2013 році була офіційно визнана найбільшою у світі й занесена в Книгу рекордів Гіннеса. На сьогоднішній день у цій школі навчається близько 47 тисяч учні [7].

«На початку 1990-х років в Україні, після довгого забуття, відкриваються і працюють дошкільні заклади за системою Монтессорі» [5, с.552-553].

В основі педагогічної системи М.Монтессорі лежить принцип неприпустимості насильства над дитиною. Дитина для неї – це активна особистість із надзвичайно інтенсивною мотивацією до саморозвитку.

Головна мета – це створення активного розвиваючого середовища, в якому немає випадкових предметів і деталей. Кожний елемент такого середовища повинен виконувати строго певну функцію.

Педагогиня створює Монтессор-класи, в яких парти замінюються легкими столиками й килимками, які дитина може самостійно перенести по своєму бажанню в будь-який куточок кімнати.

Завдання педагога – підготувати розвиваюче середовище й спостерігати за самостійною роботою дитини, пропонуючи свою допомогу лише тоді, коли це необхідно. Кожній дитині надається право самостійне розробляти для себе свою індивідуальну програму навчання, вибирати, чому, коли і як йому займатися.

Дидактичний матеріал був розташований таким чином, що дозволяв маляті самому виявляти допущені помилки, а це, на думку М.Монтессорі, що розвиває уважність дитини, його відповідальність і впевненість у собі.

Кімната, у якій розташовується монтессор -клас, розділена на п'ять зон:

- зона практичного життя, де дитина набуває навички самообслуговування. Тут можна по-справжньому випрати речі в тазу й погладити їхньою гарячою праскою, нарізати гострим ножом городину для салату, почистити черевик справжнім гуталіном. Особливе значення має для маленьких дітей (2,5 – 3,5 роки).

Використовуючи рамки із застібками (гудзика, кнопки, блискавки, пряжки, шпильки, шнурки, банти й гачки) дитина поступово вчиться самостійно одягатися, пересипати й переливати, мити стіл, полірувати срібло та ін.

- зона сенсорного розвитку дозволяє дитині навчитися розрізняти висоту, довжину, вагу, цвіт, шум, захід, форму різних предметів, познайомитися із властивостями тканин;

- математична зона допоможе дитині освоїти поняття кількості й про зв'язок його із символом, навчитися виконувати математичні операції;

- язикова зона, допомагає дітям вчитися читати та писати;

- космічна зона допомагає дитині одержати перші знання про навколишній світ, про взаємозв'язки й взаємодію явищ і предметів, про

історію і культуру різних народів, може задовольнити свою цікавість в області різних наук.

Дитина сама вирішує в якій зоні їй хочеться гратися. У дитячих садках М.Монтессорі дітям надають свободу для заняття із тими матеріалами, з якими їм у цей момент цікаво й хочеться займатися.

Усі монтессор-матеріали виконані з натуральної сировини, навіть із коштовних порід дерева.

Відношення до цієї педагогічної системи неоднозначне: існує думка, що в ній не приділяється достатньої уваги естетичному вихованню дітей, а також недооцінюється значення рольових ігор для розвитку дитини. У багатьох супротивників цієї системи виникає побоювання за те, що звичка дитини самій вирішувати, може привести до проблем адаптації в умовах шкільної дисципліни.

Прихильники методу стверджують, що діти, виховані за системою М.Монтессорі, відрізняються самостійністю, акуратністю, відповідальністю і спроможні ставити мету та обирати рішення, вони тямущі, дошукуються до суті, а головне – вмюють і прагнуть бути вільними.

Таким чином, Монтессорі-педагогіка є важливим складником розвитку дітей дошкільного віку, яка цілісно розкриває потенціал дитини. Розкутість, яскрава та емоційно насичена ігрова діяльність створює умови для позитивного сприймання дітьми оточуючого світу. Атмосфера дружнього й довірливого спілкуванням дорослого з дитиною в процесі співробітництва та співпереживання успіхам і невдачам, підтримки віри дитини в свої сили відповідає вимогам гуманної педагогіки.

1.2. Вихідні позиції музичного розвитку дошкільників за системою Марії Монтессорі

Система М.Монтессорі орієнтована на розвиток індивідуальних навичок дітей дошкільного віку і заснована на поняттях вільної поведінки в рамках певних границь.

Соціальний, психологічний і фізичний аспекти виступають основними позиціями музичного розвитку дитини. Відмінних результатів процесу музичного розвитку можна досягти завдяки наданню можливості дитині розпочати своє індивідуальне пізнання музичного світу, яке закладено у кожної дитини від природи й припадає на дошкільний вік.

Як пише І.Кардаш, «Педагогіка М.Монтессорі не протиставляє особистість педагога і дитини, вважаючи їх рівноцінними у вихованні. Такий підхід єднає її з гуманістичними традиціями української етнопедагогіки і сучасними концепціями навчання та виховання. Важливо, щоб педагог був особистістю, яка постійно розвивається, володіє вміннями самодослідження і бачення дитини в розвитку, в процесі підготовки педагога необхідно виховати в нього інтерес до людини і вміння бачити в кожній дитині неповторну та унікальну особистість, спостерігати процес розвитку дитини, навчити створювати розвивальне середовище і підтримувати зв'язок між ним і дитиною, бути привабливим зовні, цікавим для вихованців, «життєво важливою частиною світу дитини» [13].

Вихователі і музичні керівники, які працюють за системою М.Монтессорі є своєрідними помічниками дітей і тільки допомагають їм розкрити багатогранність музичного світу. Необхідним є врахування індивідуальних особливостей дитини, що проявляються в сформованій системі інтересів.

Музика в *Монтессорі-просторі* відрізняється від традиційного музичного виховання і передбачає самонавчання дітей, що можна

втілювати на музичних заняттях у будь-якому закладі дошкільної освіти, а не лише у *Монтессорі-садку*.

Завдання педагога полягає у наданні дитині засобів для саморозвитку і розкритті правил їх використання. Такими засобами є автодидактичні (самонавчаючі) Монтессорі-матеріали, з якими дитина працює, спочатку наслідуючи педагога, діючи за зразком, а потім — самостійно виконуючи різноманітні вправи.

Монтессорі-матеріал є частиною педагогічного підготовленого середовища, що спонукає дитину виявити можливості її власного розвитку через самодіяльність, що відповідає її індивідуальності, прагненню дитини до руху.

Вивчаючи послідовність розвитку тих або інших навичок, М.Монтессорі помітила, що в природньому розвитку дитини можна виділити так звані сензитивні періоди, коли найбільше легко й невимушено формуються окремі навички й уміння. Більшість сензитивних періодів припадають на перші шість років життя.

Від народження до шести років у кілька етапів відбувається розвиток мовлення, приблизно із двох з половиною до шести років виникають і закріплюються соціальні навички. Період особливої чутливості до сприйняття дрібних предметів припадає на вік приблизно від півтора до двох з половиною років і т.д.

Час виникнення, тривалість і динаміка сензитивних періодів у кожної дитини різні. Головний індикатор настання того або іншого періоду – інтерес дитини до відповідного типу діяльності.

Діти дошкільного віку мають невеликий музичний досвід, обумовлений рівнем їхнього фізичного й психічного розвитку: зміцнюється нервова система, рухи стають більш скоординовані, розвивається уява та орієнтування в просторі.

Увага дітей цього віку стає більш стійкою, покращуються процеси запам'ятовування й пригадування, удосконалюється зорове й слухове сприйняття, мовлення стає більш зв'язним і послідовним.

Характерна риса дитини – прагнення втілити в грі образи своєї уяви та фантазії, що сприятиме творчому розвитку особистості. Ведучими в умовах закладів дошкільної освіти залишаються сюжетно-рольові ігри з однолітками.

В мовленнєвому розвитку основні досягнення дошкільників обумовлені змінами в сфері спілкування із однолітками. Для задоволення своїх ділових, пізнавальних і особистісних потреб дитина використовує ситуативні мимовільні висловлення, жести, міміку, рухи.

Марина Лосицька, орф-педагог, монтессорі-педагог, засновник Школи для малюків «Світ у кишенці» у місті Києві пише: «Марія Монтессорі (Maria Montessori) не була музикантом, але добре зналася на музиці й надавала великого значення розвитку музичного слуху дитини. Розвинений слух – це передумова розвитку мовлення. Педагог вважала, що музичне виховання має бути ретельним і методичним, не обмежуватися пасивним слуханням, співом або навчанням гри на інструменті. Діти мають створювати музику! Адже потреба у творчості – в самій природі дітей, у прагненні імпровізувати» [10].

Пізнавальний музичний розвиток у дошкільному віці – це складний комплексний феномен, що включає розвиток пізнавальних процесів: сприймання, мислення, пам'яті, уваги, уяви, які являють собою різні форми орієнтації дитини в навколишньому світі.

З кожним роком у дітей підсилюється бажання слухати музику, розширюються музичні враження. Інтенсивно триває розвиток музично-сенсорних здібностей. Діти можуть досить тонко чути й розрізняти звуковисотність музичних звуків. Розвивається ладовисотний слух, дошкільники починають розрізняти інтонаційно-мелодійні особливості музичних творів і здатні поєднувати музичні предмети на основі

загальних понять (струнні інструменти, клавішні інструменти, духові інструменти та ін.).

У дітей формується здатність до сприйняття й відтворенню ритмічного рисунка музики; виникає інтонаційно-мелодійна орієнтація музичного сприйняття; у музичних імпровізаціях дітей з'являються закінчена мелодія й форма. Вони з інтересом слухають музику, емоційно реагують на неї. Дошкільники здатні до створення нової конструкції, образу фантазії, руху, що відрізняються оригінальністю, варіативністю, гнучкістю й рухливістю.

Отже, дитину в *Монтессорі-садку* характеризує активна діяльнісна позиція, готовність до спонтанних розв'язків, цікавість, постійні питання до дорослого, здатність до мовного коментування процесу й результату власної діяльності, стійка мотивація досягнень, розвинена уява.

Процес створення продукту носить творчий характер: дитина шукає різні способи розв'язання однієї й тієї ж завдання.

Музичний розвиток припускає цілеспрямоване наставництво й прямий коучинг (тренування), або поступовий саморозвиток.

Загальна концепція навчання дитини повинна проходити через зацікавленість дітей, що і є основою методики М. Монтессорі, яка трансформується для одержання технічних навичок гри на музичних і шумових інструментах. В більшості відкриття в музичному розвитку дітей проходять дитиною самостійно через особливі почуття і відчуття музики, які властиві далеко не всім малятам.

При цьому дуже багато дітей, які навіть не мають розвинених природних музичних даних, проявляють до неї особливий інтерес, саме на цьому й будується система навчання музиці за системою М. Монтессорі. Слід також урахувати, що методологія має на увазі вільне пізнання предмета.

Обов'язковим елементом методики М.Монтессорі є підготовлене середовище, яке допомагає самостійно без наставників осягати

навколишній простір і використовувати доступні знання на основі самостійного їхнього розкриття.

За бажанням педагога вона може виражатися в наявності декількох музичних інструментів, демонстрації гри вихователем, можливостями самостійної проби гри.

Основне завдання полягає в тому, щоб дитина почула «власну музику душі» й захотіла навчитися так само відіграти як наставник. У цьому контексті заняття по формуванню навичок гри й музичної техніки здобувають характерні риси ігрової поведінки: музичний керівник показує – дитина повторює.

Для формування навичок музичної гри на будь-якому музичному або шумовому інструменті особлива увага приділяється розвитку сенсорних здібностей, моториці рук, розвитку слуху. В музичному куточку можуть бути й саморобні музичні інструменти, за допомогою яких можна видобувати звук.

Незважаючи на те, що в цій системі навчання немає строгої програми, згідно з освітніми вимогами вихователь повинен підготувати щоденник, у якому будуть описуватися всі процеси занять. Розвиток музичного слуху зв'язується із умінням дитини рухатися ритмічно.

У щоденнику вихователя, що працює з дітьми повинні бути відбиті стандартні види музичних годин – заняття або дозвілля, а також ряд додаткових, як: презентація, музичний ритуал, вправи під музику й у тиші та інші.

Основне завдання під час уроків музики в малят 3-6 років полягає в тому, щоб розвивати здібність слухати й сприймати навколишні звуки, у тому числі, мелодійні. Заняття музикою за системою М.Монтессорі проводяться в основному із невеликою групою дітей.

Таким чином, вихідними позиціями музичного розвитку дошкільників за системою Марії Монтессорі необхідно вважати: занурення дитини у спеціальне середовище, в якому вона відчуває себе

спокійно й здійснює дії з різноманітним дидактичним матеріалом у власному темпі, що сприяє її цілісному розвитку, який відбувається у процесі сенсорного розвитку, а саме у розвитку відчуттів.

РОЗДІЛ 2

Методика музичного розвитку дітей дошкільного віку

з елементами системи М.Монтессорі

2.1. Метод Марії Монтессорі як основний принцип спонукання дітей дошкільного віку до самонавчання і саморозвитку

Метод Марії Монтессорі – це цілісний і систематизований підхід, що включає в себе науково-обґрунтовані знання про природу дитини. Методика М.Монтессорі, заснована на повазі до дитини, що допоможе виростити вільну й гармонічно розвинену людину. Ця система готує дітей до школи та до майбутнього реального життя, тому поряд повинні бути педагоги й батьки, які розуміють і поважають особистість дитини, надають їй посильну допомогу в потрібний момент без авторитарного тиску, створюють для неї розвиваюче середовище, вчать користуватися предметами та дозволяють їм самим вибирати, із чим, як і скільки гратися.

Ключовий *принцип* методики Марії Монтессорі – «Допоможи мені зробити це самому».

Монтессорі-педагог – це людина, що тактовно допомагає дитині розвиватися. Вона показує правильний спосіб роботи із тими матеріалами, які вибирає саме дитина. Надалі він надає їй можливості займатися із матеріалом самостійно.

Педагог повинен *розуміти*, що потрібно дитині, *розбиратися*, чим цікавиться дитина і *забезпечити* їй відповідне середовище для цікавих занять і *вчити* дитину користуватися нею.

Для того, щоб дитина розвивалася повноцінно, їй необхідно надати волю мислення, дій і почуттів. Діти вчаться всьому легко й із задоволенням, без змагань із однолітками, коли їм не заважають, а допомагають. Кожна дитина займається тим, що їй подобається, тому що єдиної програми в системі М.Монтессорі не передбачено.

Метод М.Монтессорі вважається методикою раннього розвитку, але групи в монтессорі-класах однаково різновікові. Старші діти вчать молодших, здобуваючи при цьому лідерські риси й одночасно вчаться піклуватися один про одного, в процесі чого формуються компоненти взаємодопомоги й співробітництва.

Спеціально підготовлене середовище, що розділене на зони визначає наступні *принципи* Монтессорі-педагогіки:

- принцип поваги до особистості дитини;
- принцип розвитку дрібної моторики, почуттів (слух, зір, нюх, смак, дотик);
- принцип самостійності;
- принцип дотримання чистоти;
- принцип саморозвитку;
- принцип раннього розвитку;
- принцип вільного розвитку;
- принцип індивідуального темпу;
- принцип волі.

Марія Монтессорі вважала, що акуратні дії із дрібними предметами формують інтелект, розвивають мовлення, увагу, пам'ять. Тому в її системі багато діяльності, пов'язаної із нанизуванням предметів, із сортуванням, угадуванням їх на дотик і по фактурі. Всі посібники, іграшки в монтессор-групі повинні розташовуватися на полицях, столах так, щоб дитина могла їх взяти і поставити на своє місце. Всі книги підібрано в одному екземплярі. В такий спосіб діти

вчаться домовлятися між собою, вчаться поважати потреби інших, привчаються до підтримування порядку й непогано справляються із побутовими обов'язками. На таких заняттях дітям не нудно, вони допитливі та ініціативні й можуть самі себе зайняти.

Таким чином, на сучасному етапі Монтесорі-клас – це зона реального життя. Діти вчаться самостійно одягатися, мити, чистити, перемішувати, вирізати, розфарбовувати та ін. Діти розвивають велику й дрібну моторику, а також концентрацію уваги. За допомогою методики М.Монтесорі дитина розвиває логічне мислення, увагу, творчі здібності, пам'ять, уяву, дрібну моторику. Методика М.Монтесорі допомагає освоїти навички спілкування, а також елементи побутової діяльності, що сприяє розвитку самостійності.

2.2. Методика введення музичних вправ за системою Марії Монтесорі в освітній процес закладів дошкільної освіти

Марія Монтесорі наголошувала, що дитина повинна активно збагачувати різні сенсорні відчуття, тому що від цього залежить розвиток, зокрема, й музичних здібностей.

На сучасному етапі у класах М.Монтесорі накопичувальний дидактичний матеріал збільшується, виділяється спеціальна музична зона.

У музичній роботі з малятами можуть бути представлені такі види музичної діяльності як:

- сприймання музики;
- підспівування й співи;
- музично-ритмічні рухи;
- звукові ігри;

- пальчикові й комунікативні ігри;
- масажна музична гімнастика;
- ігрова дихальна гімнастика;
- рухливі ігри;
- ігровий дитячий фольклор;
- гра на музичних і шумових інструментах;
- музично-дидактичні ігри;
- музичні й шумові казки.

Всі ці види музичної діяльності доступний дітям раннього віку.

Сприймання музики характеризується емоційністю й відчуттям її. Спочатку емоційний відгук на музику являє собою не стільки переживання її змісту, скільки зовнішній прояв дитини. Дітям дошкільного віку подобається благозвучність. Слухаючи музику діти помітно пошваблюються, радіють.

При організованому сприйманні музики можна відзначити що з народження дитина реагує на динаміку й тембр голосу, музичного інструменту, оточуючих шумових звуків.

У ході музичних занять діти можуть сприймати різну музику. Це музика до ігрових конструкцій, пісень та музичних рухів: ігрової гімнастики, таночків, вправ, марширування, руху на колу, театралізована діяльність, інсценування (музичні казки, інструментальна музика, спів дорослих для дітей, коли діти тільки дивляться й слухають).

Таким чином, ми можемо виділити кілька видів слухання-сприймання музики в заняттях з дітьми раннього віку:

- спів дорослих для дітей;

- інструментальна музика;
- музична казка;
- музично-руховий показ;
- слухання музики в ігровій формі.

Якщо текст і мелодія дітям зрозумілі, а інтонація складна для співу, то пісню співають дорослі (педагог і мами), а діти слухають. Вибір пісень, музики для слухання і музично-ритмічних вправ досить великий. Підбор музики можна знайти у музичних збірниках і посібниках, а також на електронних носіях для дітей дошкільного віку від трьох до семи років.

Створення музичних казок є цікавою роботою як для дітей так і для дорослих.

А. Владимірова пропонує пізнавальну музичну казку про свято кожної людини – день народження: «Одного сонячного ранку ми відправилися на човнику милуватися красою Дніпра. Нас вітали ясне небо, ласкаве повітря, спокійні й водночас зацікавлені чайки, урочисто білосніжні лілеї та яскраво жовті латаття. Раптом щось запищало: «Мі...». Ми розгублено почали прислухатися, придивлятися і помітили, як на пелюстках однієї з лілей, посміхаючись, просинається маленька приваблива невідома нам істота. Вона потягнулася, відкрила свої великі сині очі й проспівала: «Ля-ля-ля...», потім швидко злетіла й присіла на краєчок зеленого листочка. Умилася краплинкою роси, заглянула в іншу крапельку, наче в дзеркальце, і несподівано для нас сказала: «Добре!» Ми були вражені й тільки промовляли «Мі...Ля... До.., Мі...Ля...Добре...».

Отямившись, запитали:

- Ти хто?

- Ви самі подарували мені ім'я. Я була просто панночка, а тепер панночка Мі-Ля -До-чка.

- Де ти живеш?

- Я живу в звуках, мелодіях, ритмах, іграх.

- Хто твої друзі?

- Мої друзі - люди: дорослі, маленькі, сумні й веселенькі, високі, низенькі, гладкі та худенькі.

- Ти така кумедна.

Панночка підморгнула, весело засміялася і злетіла над нами, стрекочучи своїми прозорими сріблястими крильцями. Високо над нами пролунав казково фантастичний голос «Сьогодні мій день народження» [2, с.7-8].

Дітям були запропоновані завдання, які вони виконували із задоволенням. Це поздоровлення маленької видуманої істоти: за допомогою тонального діалогу, малюнку, використання музичного інструменту, голосу (високі, низькі звуки).

Наспівування мелодій пісень, які виконують на день народження, плескання в долоні, хіхікання, придумування подарунків (коробочка з бусинками, ліплення казки).

В процесі ліплення дітьми різних елементів казки, з'явилася ціла картина. Це річка, дерева, квіти, човник, метелики, хмаринки, сонечко, нотки, загалом, усе, що допоможе дітям запам'ятати казку. Казка спочатку стала пластиліновою, а потім - музичною.

Діти з великим задоволенням і радістю вслухувалися у звуки музики, які звучали в процесі їхньої роботи і створювали позитивний настрій. Так з'явився музичний спектакль.

Вважається, що спів дорослого для дітей раннього віку єдиний вид слухання музики. Це помилкова думка, тому що крім пісень (колискова, дитяча та ін.), діти із задоволенням слухають інструментальну музику.

Важливим є підбір музичного репертуару, який стане в нагоді. Одним із провідних методично-репертуарних збірників є «Весняночка» В. Верховинця, яка ілюструє зразки дитячого музичного фольклору.

Коли діти навчаться слухати короткі інструментальні програмні п'єси з увагою й інтересом, пізнавати їх, вихователь може запропонувати музичні ігри на фантазію, в якій діти під знайому музику будуть виконувати пантомімічні рухи, фантазувати.

Наприклад, вправи із закритими очима: «Метелик, коник-стрибунець, зозуля», «Котик, ворона, чапля», «Кожух, їжак, ялинка», «Засць, вовк, снігова красуня» та ін.

Рухи під знайомі мелодії з літературним супроводом. Наприклад, Настала весна. Заспівали пташки (фрагмент п'єси «Пташка» муз. М.Раухвергера). Зажурчали струмочки (фрагмент п'єси «Трикутник», муз. Т.Шутенко). Вийшли діти в сад погуляти («Ми крокуємо» муз. Р.Рустамова»). Діти зраділи сонечку, вони почали плескати в долоні («Так, так, так» муз. О.Тілічеєвої) та ін.

Інтерактивний спосіб слухання музики, коли діти й мами супроводжують слухання вже відомого музичного твору певними рухами корпусу, рук, міміки (укр. нар. пісні «Котику сіренький», «Коліскова», «Вийди, вийди, сонечко» та ін.).

Слухання музики в ігровій формі передбачає лялькового персонажу (м'яка іграшка, бі-ба-бо, лялька). Таке слухання під силу навіть самим маленьким або непосидючим.

«У музичній зоні діють ті ж правила, що й у інших зонах монтессорі-простору. Вибравши собі заняття, дитина може вирішити, де вона хоче працювати: на килимку чи за столом, сама чи разом з кимось. Бажано, щоб музична зона була трохи віддалена від інших зон. Оптимально, щоб діти мали змогу зачиняти двері, коли музикують, аби не заважати друзям» [10].

Методика М.Монтессорі наполягає на використанні різних тембрів музичних інструментів при слуханні й повторному виконанні п'єс (металофон, ксилофон, музичний трикутник, сопілка, підвісні дзвони, цитри, арфи й, звичайно, дитячі шумові ударні інструменти).

«Живе» виконання музики завжди переважає. Виключення становить симфонічна музика. Базовим на музичних заняттях у Монтессорі-групах є «Вправи в тиші», а саме, слухання звуків природи, природне звучання музичних інструментів.

Отже, методика введення музичних вправ за системою Марії Монтессорі в освітній процес закладів дошкільної освіти є нагальною. За допомогою методики М.Монтессорі у дитини розвивається логічне мислення, увага, творчі здібності, пам'ять, уява, дрібна моторика. Методика М.Монтессорі допомагає освоїти навички спілкування, а також елементи побутової діяльності, що сприяє розвитку самостійності.

ВИСНОВКИ

В основі системи Марії Монтессорі лежить свобода і самостійність дитини у всіх аспектах її зростання, розвитку її індивідуальних талантів.

1) Ми опрацювали музично-педагогічну літературу з теми дослідження та розкрили сутність і специфіку Монтессорі-педагогіки як важливого складника розвитку дітей дошкільного віку, що цілісно розкриває потенціал дитини.

2) В нашому дослідженні ми визначили вихідні позиції музичного розвитку дошкільників за системою Марії Монтессорі. Розкутість і яскрава та емоційно насичена ігрова діяльність створює умови для позитивного сприймання дітьми оточуючого світу. Атмосфера дружнього й довірливого спілкуванням дорослого з дитиною в процесі співробітництва та співпереживання успіхам і невдачам, підтримки віри дитини в свої сили відповідає вимогам гуманної педагогіки.

3) Обґрунтовані основні принципи методу Марії Монтессорі як спонукання дітей дошкільного віку до самонавчання і саморозвитку:

- принцип поваги до особистості дитини;
- принцип розвитку дрібної моторики, почуттів (слух, зір, нюх, смак, дотик);
- принцип самостійності;
- принцип дотримання чистоти;
- принцип саморозвитку;
- принцип раннього розвитку;
- принцип вільного розвитку;
- принцип індивідуального темпу;
- принцип волі.

4) Розглянули методику введення музичних вправ за системою Марії Монтессорі в освітній процес закладів дошкільної освіти.

Таким чином, занурення дитини у спеціальне середовище, в якому вона почуває себе спокійно й здійснює дії з різноманітним дидактичним матеріалом у власному темпі, що сприяє її цілісному розвитку, який відбувається у процесі сенсорного розвитку, а саме у розвитку відчуттів. Основні засади зазначеної педагогіки – це індивідуальність, рання соціалізація, повага до світу дитини, наступність у здобутті знань людства, які залишаються домінантою Монтессорі-педагогіки і реалізуються фрагментарно та непослідовно.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми і є одним із перспективних напрямків даного питання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верховинець В. Весняночка. Ігри з піснями для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Київ: Музична Україна, 1989. 343 с.
2. Владимірова А. «Перлинки-звідусільки» Естетичне виховання дітей засобами національного пісенного фольклору : навчально-методичний посібник. Херсон : Грінь Д.С. 2013. 136 с.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: нач. посібн. Київ: Академвидав, 2004. С. 70 – 100, 170 – 190.
4. Дичківська І.М., Поніманська Т.І. М.Монтессорі: теорія і технологія. Видавничий Дім «Слово», 2009. 304 с.
5. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України ; головний ред. В.Г. Кремень. Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Марія Монтессорі: «Дітей вчить те, що їх оточує» : метод.-бібліогр. Матеріал. Тернопіль, 2020. 23 с.
7. Метод Монтессорі - Монтессорі-Сити <http://www.montessori-city.ru> > montessory_method
8. Монтессорі М. Мой метод (руководство по воспитанию) детей от 3 до 6 лет) / givelife.ucoz.ru...rukovodstvo_k...metodu...montessori
9. Монтессорі М. Разум ребенка (главы из книги) / germanenka.livejournal.com>395863.html
- 10.Музика в монтессорі-просторі – Музичний керівник № 2
...<https://emuzker.m CFR.ua> > .
11. Надворна О. Розвиток мовлення в системі Монтессорі. *Дошкільне виховання*. 2014. № 8. С. 16-19.
- 12.Науменко О. Монтессорі-підхід до математики. *Дошкільне виховання*. 2014. № 8. С. 12-15.
- 13.нмкд_педагогічна технологія м.монтессорі - Факультет
...<http://preschool.mdu.edu.ua> > uploads > 2018/01

14. Прибильська Н. Сенсорне виховання в педагогіці Монтессорі. *Дошкільне виховання*. 2014. № 8. С. 9-11.
15. Проект «Щоб серце дитини не стало байдужим». *Дитячий садок*. 2013. № 30. С. 5-47. 21.
16. Проектні технології у дошкільному навчальному закладі / упоряд. Ю.Д. Буракова. Харків : Вид. група «Основа», 2009.
17. Пряженцева Т. Монтессорі-заклад: досвід організації діяльності. *Дошкільне виховання*. 2014. № 8. С. 6-8.
18. Фаусек Ю.И. Практика детского сада Монтессори. *Дитячий садок*. березень, 2007. № 11 (395).
19. Чепіль М., Дудник Н. Педагогічні технології: навч. пос. Київ: Академвидав, 2012. 222 с.
20. Якименко С.І. Педагогічні ідеї Софії Русової та Марії Монтессорі: порівняльний аналіз: монографія Київ: Видавничий дім Слово, 2015. 296 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, **Андрейчук Юлія Сергіївна**, учасниця освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

_____ (дата)

_____ (підпис)

_____ (ім'я, прізвище)

